

T U Ơ N G - P H Ồ

M U A G I Ó
S Ô N G T U Ơ N G

t h ơ

T Ò 1 9 1 5 Đ ẾN 1 9 4 9

XUẤT BẢN BỔN PHƯƠNG
VIỆN VĂN NGHỆ — HIỆN SÁNG TÁC
M C M L X

新禧 恭賀

Yiễm kiều xuân thắm mười hai
Hái quả dưa Vườn Úc
gởi ai người Bốn Phương
Am nhà Đại ần
Đình Vương giả hương
Tờ hoa chữ gấm Thư trang
Mái Trắng non mượn thơ « Nàng Ái cơ »

CHƯỚC NHƯỚC PHÙ-CỪ XUẤT LỤC BA

(Tào Thực — Lạc-thần phứ)

M U A G I Ó

S Ô N G

T U Ơ N G

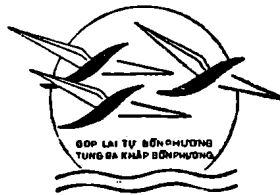
MƯA GIÓ SÔNG TƯƠNG, THI PHẨM CỦA
NỮ SĨ TƯƠNG PHỐ, SÁNG TÁC TỪ NĂM 1915
ĐẾN NĂM 1949, XUẤT PHẨM ĐẶC BIỆT CỦA
NHÀ XUẤT BẢN BỐN PHƯƠNG. ẤN HÀNH LẦN
ĐẦU TRONG VIỆN VĂN NGHỆ HIỆN SÁNG
TÁC, ẤN PHẨM CỦA THƯ LÂM ẤN THƯ QUÁN,
IN XONG CUỐI MÙA XUÂN NĂM CANH TÝ,
THÁNG IV, NĂM MCMLX, TRÌNH BÀY TRÊN
GIẤY NỀN GẤM VẼ SÁU KIỂU : VƯƠNG GIẢ
HƯƠNG, NGỌC CỐT HƯƠNG, TẾ TẾ HƯƠNG,
VĂN TIẾT HƯƠNG, HỒ ĐIỆP XUYỀN VÂN,
NGỌC LÂN HÍ CẦU, NGOÀI NHỮNG BẢN PHÁT
HÀNH, TOÀN BẢNG GIẤY BẢNG CƠ, CÒN
HAI TRĂM BẢN BẢNG GIẤY NGỌC CỐT,
TƯƠNG GIANG NHẤT PHẨM, CÓ TRIỆN SON
VÀ CHỮ KÝ CỦA TÁC GIẢ, DÀNH RIÊNG
CHO CÁC NHÀ QUÍ SÁCH ĐẸP, ĐẶT TRƯỚC.

TƯƠNG - PHỐ

M U A G I Ó
SÔNG TƯƠNG

t h ơ

TỪ 1915 ĐẾN 1949

XUẤT BẢN BỐN PHƯƠNG
VIỆN VĂN NGHỆ — HIỆN SÁNG TÁC
M C M L X

TRƯỚC CƠN MƯA GIÓ

Vũ dục lai hề phong mãn lâu

Cứ kể mưa gió, thì trong cõi đời này, chỗ nào là không mưa gió, cứ gì phải là mưa gió ở một bến sông.

Đã là mưa gió, thì mưa gió ở đâu mà chẳng liêu-điều hieu-quạnh, cứ gì phải là mưa gió ở một bến sông mới là hieu-quạnh tiếu-điều.

Nhưng mà, chúng ta sao muốn nhìn thấy cảnh mưa gió ở một bến sông, hơn là nhìn thấy cảnh mưa gió ở một nơi nào khác, trong cõi đời này.

Vì, khi ở một bến sông, thì cảnh mưa gió lại càng thêm lạnh-lẽo mênh-mông, thê-lương bát-ngát.

Đã là cảnh mưa gió ở một bến sông, thì mưa gió ở một bến sông nào mà chẳng bát-ngát thê-lương, mênh-mông lạnh-lẽo, cứ gì phải là mưa gió ở bến sông Tương.

Nhưng mà, chúng ta lại sao riêng thấy phải là cảnh mưa gió ở bến sông Tương, thì mới lại càng thêm não-nuột bi-thu, sứt-sùi ử-dột hơn bất cứ ở một bến sông nào.

Vì thế cho nên, có người tạo riêng cảnh Mưa Gió Sông Tương để cho cũng có người ưa nhìn riêng cảnh Mưa Gió Sông Tương.

ĐÔNG-HỒ

Vương-giả hương-dinh, Ngày mưa gió, Năm Kỷ-hợi.

T Ự A

CÓ người hỏi tôi rằng :

— Thế nào là thơ hay ?

Tôi đáp :

— Giả hỏi tôi : Như anh nghĩ, thế nào là thơ hay, thì dễ trả lời cho tôi hơn.

Đặt một câu hỏi và sẵn sàng cho phép tôi được trả lời với chủ-quan của tôi, thì cái chủ-quan ấy là sai lầm, tôi cũng có thể xin được điều tha thứ. Phải rồi, ai mà dám nêu ra một định luật để phán đoán về cái hay của thơ..

Người hỏi tôi hiểu ý và đã tha thứ. Tôi liền trình bày :

— Ngày xưa, viết giống được tiền-nhân là hay, cho nên ưa dùng điển-cổ và người ta không ngần ngại dịch thoát một câu thơ Đường, hoặc nhắc hần lại một câu thơ hay sẵn có. Ngày nay, chịu ảnh hưởng Tây-phương, người ta chuộng cái tân-kỳ. Nhưng dầu xưa hay nay, xét đến cùng, thì vấn đề đặt ra là cách thức diễn-tả. Tinh-thần tồn cổ của thời xưa đã đưa đến lối diễn-tả dùng điển-cổ, tạm gọi chung là diễn-tả với những ước lệ. Lối của ngày nay, tôi mạn phép được gọi là « trực diễn ».

Tại sao lại « trực diễn » ? Vì người cầm bút theo lối mới chỉ căn-cứ vào mình, để nói lên với lời của riêng mình những rung cảm cũng của riêng mình. Và mục đích cuối cùng của cả hai lối diễn-tả vẫn là đạt tới cái hay. Người chuộng kim, chê lối cổ làm mất bản sắc của tác-giả ; người nệ cổ, thì sẵn sàng cho lối kim là nhố-nhăng. Nhưng, nếu

nghĩ đến sự sáng-tác thuần-túy, thì cố kiếm cái tân kỳ chưa chắc đã thấy được cái thuần-túy và, ngược lại, lắm khi cái thuần-túy lại hiện ra trong những cái ước-lệ.

Người hỏi tôi sốt ruột về lý - luận dài dòng, cắt đứt lời tôi :

— Biết vậy rồi, nhưng thế nào là thơ hay, anh trả lời ngay đi ?

— Dạ thơ hay ư ? Là thơ thành thật nhất. Chỉ có thành thực mới đạt tới sự sáng tác thuần-túy. Thơ hay đòi hỏi phải có giọt máu tài hoa thấm trong nét chữ.

— Giọt máu tài hoa ? Có phải đó là một quan niệm lãng-mạn không ?

— Không. Khi đã nói đến thành thực thì không còn truyện trường thơ này, phái thơ nọ nữa, mà chỉ còn tâm-hồn con người bộc-lộ hết ra.

Khi đã là một tâm-hồn con người bộc-lộ, ta hãy thành kính. Thái độ thành kính cần thiết để thưởng-thức một áng thơ hay ; cho nên, hưởng cái hay, dù chỉ của một câu thơ, xưa kia, Thánh-Thán đã thấp hương xụp lạy thanh-không mà cảm tạ. Đó, không phải là một cử-chỉ điên rồ, vì nếu Thượng-đế không cho con người nói lên được một cái gì hay, thì cuộc sống, với những vui buồn của nó, sợ có lúc nhạt phèo. Nữa là người đời chỉ dẹt toàn đau thương như Trương-Phổ.

Chúng ta đều đã biết Trương-Phổ.

Giọt lệ thu năm nào đã thấm trong văn-học-sử. Cái tên của Trương-Phổ đã đóng dấu một nỗi buồn. Kề ra không lạ gì truyện một trang thiếu-phụ, những năm sen ngó đào tở đã gặp người xứng lứa vừa đôi, yêu nhau lại lấy được người mình yêu. Nhưng thương thay, đoàn tụ để chia lìa, tang chồng đã ám mặt người vợ trẻ tay hồng con thơ. Bạn gái trong hoàn-cảnh này, ai thì cũng khóc.

Tương-Phổ đã khóc với *Giọt lệ thu* vào một buổi thu về năm ấy :

*Trời thu ảm-đạm một màu,
Gió thu hiu-hắt thêm dầu lòng em ;
Trăng thu bóng ngả bên thềm,
Tình thu ai để duyên em bẽ-bàng.
(Giọt lệ thu)*

Nhưng nỗi buồn nào cũng có thời gian, chứ mối thương-tâm của người quả-phụ là một nỗi buồn âm-thầm trọn kiếp. Nên chi, khăn tang rồi đoạn mà chẳng đoạn nỗi lòng. Đường đời mấy khi lại để mình yên với cái tâm sự đã thôi đành chịu náo-nề.

Ngày mà người quả thiếu-phụ vì hoàn cảnh éo-le phải cam lòng đổi áo thay khăn bước đi bước nữa, lại chỉ là thêm một ngày tang tóc, khiến giọt lệ xưa thành mưa thành gió. Gió mưa chẳng ngớt với tháng ngày. Than ôi, trên bến sông Tương hiu-quạnh, người vợ trẻ mất chồng một buổi thu xưa, ngồi ngân đây tiếng khóc của mùa thu. Đứng cay chua chát tình đời, giờ đây dưới bóng dương tà, đã nghiêng, nghiêng nửa mái đầu hoa râm, mở cho ta xem trang sử lệ của sông Tương. Chính là *Mưa Gió Sông Tương* đấy.

Kể viết bài này, đã có cái may mắn và cái vinh-dự là người thứ nhất và người độc nhất được đọc *Mưa Gió Sông Tương* từ khi còn bản thảo, cho nên trong cảm-kích, đã nhất định xin với tác-giả cho tác phẩm này ra đời, và cho mình cái vui đề tựa.

Tác-giả đã từ chối. Viện có tác-phẩm thực quá và cổ quá.

Tác-giả không muốn nhận rằng chính cái thực ấy đã tạo nên giá trị của *Mưa Gió Sông Tương*, và qua cái cổ, tác-giả đã đạt được sự sáng tác thuần-túy.

Mưa Gió Sông Tương gồm những bài viết từ 1915 đến 1949. Đời một quả-phụ từ năm xuân đến buổi bạc đầu.

ghi ở đây. Nỗi buồn của một người con sống dưới mái gia-đình thanh bạch, mối thương-tâm của một người vợ trẻ tang chồng âm-thầm với tháng ngày qua, nỗi lo âu của một người mẹ góa áo com đèn sách, bao niềm hy-vọng trông chờ ở đứa con côi-cút, tất cả ghi ở đây, và ở đây, đọng lại giọt máu thiêng-liêng của một sự cố gắng, một sự hi-sinh không bờ bến, giọt máu của kiếp người, và kiếp người phải nói là quặn đau trong vòng sinh hóa.

Tương-Phổ đã không dấu diếm gì hết, bởi vì phải đau Tương Phổ viết cho chúng ta. Dĩ nhiên những bài thơ hoàn thành từ bốn-mươi-ba năm về trước mà chưa hề đăng, chẳng là những bài thơ để gửi đời.

Mưa gió sóng Tương là tiếng lòng của một người đau khổ Chúng ta hãy nghe :

*Ngậm lời ngồi ngẩn canh tàn,
Nhìn nhau đôi mắt bốn hàng lệ sa...*

(Chia phối)

Đó mới là tiếng đàn dạo của bản đàn Vĩnh-biệt.
Một ngày sau hy-vọng lại trở về :

*Ước chi em hóa kiếp chim,
Trời Tây muốn dậm bay tìm gặp anh,
Véo-von nhầy hót bên mình,
Vì anh khuây-khỏa mối tình gia hương.*

(Ước chi)

Rồi cánh thư mong đợi :

*Trạm đưa thư những thư ai,
Thư mình hoặc chạm ngày mai đưa vào.
Mai qua nào thấy tấm-hao,
Ngày nào cũng bằng như ngày nào thôi.*

(Mong thư)

Mà trước mắt người trông-ngóng là con đường cô quạnh :

*Giữa đường ngo-ngần bồi-hồi,
Dừng xe mấy độ quanh rồi lại quanh,
Dùng-dăng mãi bên ghềnh bóng ngả,
Sương hôm sa đắm cả áo khăn.
Ra về sầu lại bội phần,
Mây Tam-Thanh biết mấy lần tương-tư.*

(Đường Lạng-sơn)

Và một ngày kia :

*Nhìn nhau lệ ứa mắt mờ,
Mất người trong ảnh bấy giờ tìm đâu ?*

(Nhìn ảnh)

Sự thực đã không chối bỏ được nữa rồi :

*Chợ đời họp mặt vui gì,
Người đi đôi lứa em thì lẻ-loi,*

(Từ đây)

Tiếng mưa gió trở nên thê-lương và gay-gắt :

*Muốn đem Xuân trả lại trời,
Mất chồng chi tiếc cái đời trẻ-trung.
Tang nhau tang cả tấm lòng,
Ngày xanh còn thắm má hồng cũng thối.*

(Xuân thừa)

Nhưng có một ngày :

*Chan hòa lệ rỏ trước ban này,
Hương nển lu mờ khói tỏa bay.
Bốn lạy già từ muôn kiếp hận,
Bước ra một bước một chau mày.*

(Bước chân ra)

Đường đời éo-le làm sao tránh được :

*Bước đi âu cũng thương nhau,
Dừng chân đứng lại cơ màu dỏ-dang.*

(Tái-tiểu sầu ngâm)

Người quả-phụ năm nào lại khóc :

*Sương thu là giọt lệ này,
Sầu thu là ngọn gió may lạnh-lùng.
Đàn xưa này sợi tơ lòng,
Ôm cầm thu dạo, trăm vòng tơ vương.
(Ôm cầm)*

Những thời gian đã qua, nhan sắc người cũng như
lòng người chịu thử-thách :

*Môi son thắm mấy cũng phai,
Má hồng cũng nhạt, tóc dài cũng thưa.
Thủy chung một mối tình xưa,
Vàng phai đá nát tình xưa vẫn tình.
(Bến cũ)*

Nỗi buồn rồi kín đáo hơn :

*Từ đây thương cha em nín khóc
Cha em thường thấy mặt em vui
Người đời cũng ngớt em sung sướng
Em biết tim em đã nát rồi.*

*Em cười phong kín hai hàng lệ
Lệ ứa thương em lỡ cuộc đời
Thồn-thức canh dài em dấu khóc
Song mai son phấn lại tươi rồi.*

*Vì đứa con cô em phải sống
Nuôi con rõ lệ máu tim hòa
Muôn vạn hạnh-phúc hy-sinh hết
Tim nát, thời gian lặng-lẽ qua.*

(Tim em)

Và trong mộng-tưởng niềm vui trở lại :

*Thông minh tưởng không hề lú lẫn,
Mà sao anh cứ vẫn im hoài.
Âm dương, ôi, biết hỏi ai ?
Bức màn huyền-bí phủ ngoài thông minh,*

*Biết si mê mà tình vẫn nhớ,
Khoảng thần-giao gặp gỡ nhau chẳng ?
Anh đi năm ấy trẻ măng,
Thiền-cung vui hỏi : ả Hằng nay ai ?*
(Thăm hỏi)

Cho đến một ngày kia :

*Nuôi con trứng nước ngày thơ,
Hai mươi năm lẻ bảy giờ là đây.*
(Linh-thiên-y)

Nỗi buồn xưa nếu có trở lại, thì gió mưa tuy còn, nhưng tiếng vang đã dịu :

*Tro vàng lẫn khói hương bay,
Tro tàn, khói tỏa, bao khuấy hận-tình ;*
(Binh Hương lỗi nguyên)

Bỗng có một ngày, người quả-phụ trên bến sông Tương đã đứng trước cảnh về chiều của đời mình :

*Gánh hoa một sớm ngày đi,
Lờ-làng chợ sớm, vui chỉ chợ chiều.*
(Hoàng hôn)

Cho nên :

*Lòng trống-trái buồn vơ-vẩn lạ,
Ngán trăm năm, chán cả cuộc đời.
Muốn sang cõi khác anh ơi,
Nước non thiên-cổ thấy người bạn xưa.*
(Trống-trái)

Nhưng tang lòng năm ấy vẫn còn nguyên :

*Hoa râm chớm điểm mái đầu,
Lòng son khôn gột, dạ sầu khôn nguôi.*
(Thu tâm-sự)

Và rồi, Mưa Gió Sông Tương lại toi-bời đổ xuống, người quả-phụ xưa đã dịu tiếng khóc chồng, lại vang tiếng khóc cha, trong những ngày ly-loạn (1949) :

*Bao kỷ-niệm lòng con cảm nhớ,
 Anh-hồn Cha nay ở phương nào ?
 Ngất trời khói lửa binh đao,
 Bề dâu một cuộc biết bao đau lòng.*

(*Ấm-thăm*)

Hỡi ôi. Dâu là tâm-hồn trẻ-trung của những năm nào nhớ nhung vô-vấn :

*Đồng quê nghĩ nhớ con cua,
 Lũy tre gió lộng vi-vu sáo diều.*

(*Tình quê, 1915*)

Những trang sử lệ của dòng Tương, chúng ta hãy mong chấm dứt, để gió tan mưa tạnh, cho màu xanh yên bình trở lại trong buổi chiều đời của người cô-khách bến Tương-giang.

Mong rằng kẻ sinh sau, với hết tâm tình, đã thông cảm với người thế-hệ trước. Và mong rằng những ai sẽ là độc-giả tập thơ này cũng hiểu ở đây, ở *Mưa Gió Sông Tương* có cả một tâm-hồn bộc lộ.

Và, bây giờ, du-khách là ai ? Có qua thăm thắng cảnh Nha-trang, buổi mai chiều nào có dừng chân ngắm bể, hãy biết mây trời biển cả ấy đang được là của riêng của một nữ tao-nhân, mặc dầu hoa năm đã lão vẫn còn rực rỡ lộng màu tà dương.

Vị nữ tao-nhân, người giai-nhân phương Bắc mà ngọn sóng đời đã đưa xa hẳn quê hương của những kỷ-niệm thời nào. Du-khách biết chẳng, giai-nhân dưới bóng hoàng-hôn ấy, đã đem những giọt lệ tình long-lanh lai-láng của một mùa thu xưa vẩy thành mưa gió trên dòng sông Tương vĩnh-viễn. Đó là Tương-Phổ.

Từ Đoàn thị Diễm đến Ngọc-Hân công chúa, giọng buồn tha-thiết bi-ai của người cô-phụ tưởng chừng gián-đoạn, lại được nói lên, nhờ Tương-Phổ. Và đây, chúng ta đã có *Mưa Gió Sông Tương*.

BÙI XUÂN-UYÊN

Miền Nam, ngày mùa nắng, 17 tháng 11, năm 1958.

**MƯA SÔNG TƯƠNG
GIÓ SÔNG TƯƠNG
GIÓ MƯA
MƯA GIÓ
ĐOẠN TRƯỜNG MIỀN - MAN**

*Cảm tặng sông Hương - giang,
núi Ngự - bình, nơi non xanh
nước biếc hữu - tình Để - đỏ,
còn để mãi năm năm tháng tháng
ngày ngày, bâng - khuâng phảng-
phất mỗi duyên này với nước non!..*

NHỮNG NGÀY XA NHAU

Mưa Gió Sông Tương, đoạn
này, ghi lại ít nhiều tâm-sự
những ngày xa nhau, kẻ
trời Tây, người cỏi Bắc,
những năm 1915 — 1919.

TÌNH QUÊ

V Ô đây là cõi trời Nam,
Bâng-khuâng nhớ Bắc muôn vàn khôn khuây :
Nhớ ngày đông, giá công tay,
Nhớ thu sang, ngọn gió may lạnh-lùng.
Nhớ xuân, muôn tia ngàn hồng,
Nhớ sen mùa hạ nở tung mặt hồ.

Đồng quê, nghĩ nhớ con cua,
Lũy tre, gió lộng vi - vu sáo diều.
Quê nhà đầm-ấm bao nhiêu,
Mẹ cha em nhỏ mai chiều yên vui.
Bắc nam duyên phận xa-xôi,
Hương-quan nghìn dặm mấy hồi chiêm-bao !

Phan-thiết, 1915.

CHIA PHÔI

CÒN đêm nay¹ nữa, sao mà...
Đêm chưa chợp mắt, canh gà đã ran.
Giục người muôn dặm quan san,
Giục người rẽ thủy chia loan náo-nùng.
Đường xa, xa mây muôn trùng,²
Kẻ đi, người ở, tấm lòng ngồn-ngang.
Ngậm lời, ngồi ngần canh tàn,
Nhìn nhau đôi mắt, bốn hàng lệ sa !

Phan-thiết, 1916.

1. Đêm 25-5-1916 ở tỉnh Phan-thiết là đêm cuối cùng đôi vợ chồng trẻ hội cùng nhau, để rồi nghìn thu vĩnh biệt.
2. Đường sang Pháp.

KHÚC TƯƠNG - TƯ

ĐÔNG Tây xa cách bấy lâu,
Nay buồn vơ-vẩn, mai sầu ngẩn-ngơ ;
Chân mây, cánh nhạn đề thơ,
Mái tây, mấy độ hững-hờ trắng soi.
Ngàn trùng non nước nào ai,
Bâng-khuâng một mối viễn hoài năm canh.
Khúc tương-tư giữa đêm thanh,
Giọt ba-tiêu khéo, bèn thành, điểm mau !

Thất-khê, 1916
Trên bến Kỳ-giang, một đêm đông nhớ...

ĐƯỜNG LẠNG-SƠN

ĐƯỜNG Lạng-sơn, bánh xe rong-ruổi,
Chuyện tâm-tinh, nhớ buổi cùng anh ;
Vẫn còn tuổi biếc rừng xanh,
Cây rừng nước tuổi gọi tình nhớ nhau.

Ngắm cảnh cũ dạ sầu khôn tả,
Nhớ bạn xưa nay đã xa rồi.
Giữa đường, ngo-ngẩn bồi-hồi,
Dừng xe mấy độ, quanh rồi lại quanh.
Dùng-dăng mãi bèn ghềnh bóng ngã ;
Sương hôm sa đắm cả áo khăn.

Ra về, sầu lại bội phần
Mây Tam-thanh biết mấy lần tương-tư !

Đường Lạng-sơn, một buổi chiều tà, 1916.

ƯỚC CHI...

ƯỚC chi em hóa kiếp chim,
Trời Tây muôn dặm bay tìm gặp anh.
Véo-von nhảy, hót bên mình,
Vì anh khuấy-khỏa mối tình gia-hương.

Thất-khé, 1916.

ANH HẸN...

ANH ơi ! anh hẹn anh đi sáu tháng về, mà nay, cúc thu tàn tạ, đông về đã qua. Tin xuân điếm, đào hoa mai nộ, trượng-phu còn lần-lữa góc trời Âu.

Anh ơi ! đã hay tang bồng là kiếp mây râu, chinh - phu muôn dặm xá đầu lạnh-lùng. Nhưng ngày xanh kia chẳng đợi má hồng, nỡ để ai chỉ kim thêu mãi tấm lòng tương-tư !

Thất-khê, 1917.

HÃY YÊU HOA

XUÂN sang xuân đẹp, đẹp như hoa,
Này tấm lòng yêu em gửi hoa.
Năm tháng cùng anh lưu luyến mãi,
Xa em, anh nhé, hãy yêu hoa.

Thất-khê, Xuân 1917.

1. Đề bức bưu-phiến gửi sang Pháp cho Anh, xuân năm 1917
Bức họa in một cụm hoa, đề bốn câu thơ của Lamartine :

*Qu'importe la distance
Lorsque deux cœurs amis
Ont en eux l'espérance
D'être un jour réunis !*

Quản gì đường xa cách,
Khi đôi trái tim yêu,
Cả hai đều mong mỗi
Một ngày quyết gặp nhau !

XUÂN LẠNH

XUÂN lạnh anh ơi, em nhớ anh,
Đường xa bao nả bấy nhiêu tình ;
Tương-tư trần - trọc năm canh lệ,
Gối chiếc chăn đơn mộng chẳng thành.

Thất-khê, Xuân 1917.

MẤY ĐỘ SEN TÀN

MÙA sen năm ấy anh đi,
Quyên ca, ca khúc biệt ly nào - nùng ;
Sen tàn mấy độ diễm hồng,
Nào đâu người khách tang bồng năm xưa ?

Thất-khé, mùa sen năm 1918.

VÂN VƠ

NGÀN lau ản-ước bóng dương,
Song sa, xui khách nản đường chỉ kim ;
Tung mây, hận chẳng kiếp chim,
Nhớ nhau, vỗ cánh bay tìm gặp nhau.

Sông Kỳ, 1918.

ĐÔNG BUỒN

THU qua, đông lại sang rồi,
Lạnh-lùng gió bắc, mấy hồi mưa bay ;
 Bên lòng, một mối sầu tây,
Nhớ ai muôn dặm nước mây quê người.
 Biệt-ly chốc mấy năm trời,
Chén tương-tư nhấp hồ voi lại đây.

 Ngừng kim, buồn tựa hiên tây,
Hiên tây nào biết trời Tây phương nào?

1918.

MẮT MẸ

ANH ôi, em mất Mẹ rồi ! !
Một trời đông lạnh, mấy hồi thê-lương !
Sương sa, giọt lệ canh trường,
Cổ-hương tang Mẹ, tha-hương tình chồng.

Thất-khê, Đông 1918.

1. Mẹ mất ngày 12 tháng 11 năm Mậu ngọ (1918)
tại Thất-khê (Lạng sơn).

TRƯỜNG AN

TRƯỜNG An nào thấy vân mòng ¹
Hỏi người muôn dặm, tấm lòng ra sao ?
Non Bình, mấy độ trăng cao,
Sông Hương, mấy độ con trào nước dâng,
Bắc nam hồn mộng băng-khuâng,
Nước non, non nước mấy tầng xa-xa.

Trên bờ sông Nhị, 1919.

1. Hồi này anh ở Pháp đã về Huế rồi, mà bằng tin. T.P. học ở Hà-nội, đôi ngả xa-xôi, chưa một lần nào gặp lại nhau, chỉ mòn con mắt phương trời đắm đắm.

MONG THƯ

TRẠM đưa thư, những thư ai,
Thư mình hoặc chậm, ngày mai đưa vào;
Mai qua, nào thấy âm hao,
Ngày nào cũng bằng như ngày nào thôi!

Tại trường Nữ Sư-phạm Hà-nội, 1919.

MẸ ĐI

MẸ đi năm ấy buổi nghiêm-đông
Đề lại hai con¹ một tấm lòng
Lạnh-lẽo giữa ngày sương giá lạnh
Tro tàn bao thấy ánh than hồng!

Trên bến Sông Thương, Nghiên-đông kỷ mùi 1919.

1. Mẹ hiếm-hoi, sinh con một bề, chỉ được hai gái :
Tương-Phổ và Song-Khê.

NỤ CƯỜI DƯỚI TRĂNG

NHỚ xưa, anh cảm chị Hằng,
 Đa-tình đến nỗi thương trăng lạnh-lùng;
 Rẽ mây ước tời Thiềm-cung,
 Nguyên đem chẵn gối bạn cùng Thường-ngà.
 Vợ gần, cảm bóng trăng xa,
 Ghen trăng, vợ bản: « Hằng-ngà... Nga gì ! »

Phá cười, tiếng Cự hường Chi :
 — « Trời ơi, trời hỡi, ghen gì với trăng ! »

Nhân gian lắm nỗi bất bằng,
 Thà như cung Quảng ả Hằng, anh ơi !
 Yêu anh, em ước lên trời,
 Trên mây kết bạn muôn đời cùng trăng ;
 Đề mai đây, dưới cung Hằng,
 Yêu trăng, anh lại nhìn trăng mỉm cười..

NHỮNG NGÀY MẤT NHAU

Từ đây « Mưa gió Sông Tương »
chỉ là giọt lệ đoạn-trường của
người vợ trẻ vô-duyên, chẳng
may, mất anh giữa một buổi
mai nọ đào phong, ngày xuân
tươi thắm, đương còn cùng
nhau hò-hẹn bao nhiêu vui
đẹp của đời thanh - xuân.

1920.

TỰ TÌNH

CANH khuya, tỉnh giấc hai hàng lệ,
Vừa năm kia, mất Mẹ chưa khuây;
Áo khăn tang-tóc còn đây,
Chưa xong tang Mẹ, lại ngay tang chồng!

Nỗi đau-đớn, riêng lòng này biết,
Khóc lên cho thấm - thiết vang trời;
Trời làm chi hỡi trời ơi!
Nỡ đem sinh tử não người thế-gian.
Chết, âu cũng muôn vạn lẽ chết,
Nỡ lòng nào vội giết tuổi xanh ?

Ôi ! trang trẻ đẹp, thông - minh,
Chết con người một tấm tình chưa-chan !
Chết hỡi chết ! sao tàn - nhẫn thế ?
Dở - dang người vợ trẻ con thơ ;

Từ đây biết lại bao giờ
 Đốt lò hương ấy, so tơ phím này !
 Áo xanh ¹ thắm ố đầy ngấn lệ,
 Mối sầu này ai đề cho nhau !
 Già nua kia, bạc mái đầu,
 Kể còn người khuất, cũng đau-đớn lòng,
 Nửa đời ta, đương vòng tuổi trẻ,
 Ái-ân còn mới-mẻ say-sưa ;
 Cùng nhau hủ-hỉ sớm trưa,
 Bữa ăn giấc ngủ, cũng chờ đợi nhau.
 Lòng chẳng nở xa đâu nửa bước,
 Đương kiếp này, đã ước kiếp sau.
 Chỉ vui, vui chẳng biết sầu,
 Quanh mình, hoa cỏ riêng màu vui tươi.

Em mười-tám, anh hai-mươi lẻ,
 Sóng gương đôi, lừa trẻ như măng !
 Có đêm, ngồi mát dưới trăng,
 Bảo nhau : yêu quá sợ Hằng-nga ghen.

1. Áo xanh rêu màu đại tang, và cũng ngụ ý tấm áo trẻ trung của người đương tuổi thanh-xuân rực-rỡ.

Yêu có phút, lặng nhìn chẳng chớp,
 Trông nhau cùng muốn nuốt nhau đi !
 Ngây thơ một tấm tình si,
 Yêu nhau, yêu có nghĩ gì xa - xôi.
 Vui, có lúc cùng ngồi đánh chắt,
 Đùa, có khi bịt mắt bắt dê ;
 Khi trước cửa, lúc bên hè,
 Sánh vai, ngắm khách đi về đông tây.
 Lòng sung-sướng đùa mây rộn gió,
 Chuyện bâng-quơ chẳng có đầu đuôi ;
 Câu vui cùng phá lên cười,
 Vui tai, hàng xóm cũng cười góp sang.

Nhắc truyện cũ, lòng càng thêm nhớ...
 Ôi ! trăm năm, mấy thừa vui vầy :
 Phút rồi kẻ Bắc, người Tây,
 Sinh-ly những ước lại ngày đoàn-viên.
 Anh rong-ruổi theo miền tên đạn ¹
 Em trở về vui bạn bút nghiên ²

1. Anh sang Pháp hồi Âu-châu đại chiến 1914-1918.

2. T.P. về Bắc, thi vào học trường Nữ Sư-phạm, mới bắt đầu khai-giảng ở Hà-nội năm 1918.

Lòng son đề chớm lửa phiền,
 Giọt hồng lã-chã đề hoen má hồng.
 Góc trời Âu, tấm lòng mong mỗi,
 Nay tin đi, mai hỏi tin về ;
 Xa-xôi còn bóng trắng thề,
 Bao phen dưới bóng trắng khuya ngậm-ngùi.
 Trông trăng, tránh nhớ người chung bóng,
 Bóng bên Đông, nhớ bóng bên Tây.
 Rượu sầu chẳng nhấp mà say,
 Lòng sầu găng-gượng càng ngầy-ngất sầu !
 Ly-hận nổi càng lâu càng khổ,
 Tương-tư thêm mấy độ tương-tư ;
 Nay mong thư, mai đợi thư,
 Ba thu đất khách, bây giờ là đây : ¹

Anh lâm-bệnh, phương Tây về nước,
 Chứng nan-y² Biển-Thước cũng hàng !
 Nghe tin, thương xót muôn vãn,
 Lặng ngồi lặng nghĩ, hai hàng lệ tuôn...

1. Ba năm mong đợi tin anh về, đến nay được tin, lại là tin anh bị thổ-huyết nặng, không chịu được thời tiết lạnh ở Pháp, nên được về cố-hương dưỡng bệnh.
2. Bệnh lao phổi — Phong, lao, cổ, lại, tứ chứng nan-y.

Bệnh hời bệnh, sao buồn đến thế!
 Bệnh oái-oăm, bệnh để giết ai?
 Rấp mong, ngày một, ngày hai,
 Thuốc tiên bệnh quỷ, có tài cũng qua.
 Riêng ngán nỗi, đường xa dặm thẳng,
 Ước đoán-viên, nguyện chẳng như nguyên.
 Trăm điều ngang ngựa vì duyên,
 Bắc nam tuy vẫn nặng nguyên ước xưa.
 Êm - đềm tay dắt con thơ,
 Bước trăm năm, vẫn đợi chờ gặp nhau.

Tin vụt đến, ngờ đâu sét đánh,
 Mảnh giấy xanh là mảnh báo tang! ¹
 Tin đâu tin xé can tràng,
 Tin đâu tin để hai hàng lệ sa!

Khóc lại khóc chan hòa nước mắt,
 Thở-than thôi lời thật không lời;
 Anh còn trẻ quá, anh ơi!
 Mới ba-mươi, cũng một đời thông-minh. ²

1. Điện-lín từ Huế gửi thẳng tới trường Nữ Sư-phạm Hà-nội cho T.P., báo tin anh mất đã đưa ma rồi.
2. Anh mất vừa đúng 30 tuổi.

Anh mất, cảnh gia-đình thảm - thiết,
 Cha mẹ già ¹ lòng biết bao khuây !
 Con thơ, vợ đại từ đây,
 Kiếp trần mưa gió, náo ngày vắng anh.
 Ai đền nhau mối tình lỡ-dở ?
 Duyên kiếp này, có dở-dang không !
 Muối chanh, ôi, xót-xa lòng !
 Ngày xanh, chỉ để má hồng phôi-pha.
 Con ơi, biết tìm cha đâu nữa !
 Khoảng đất trời con ở, cha đi ;
 Từ đây thôi nói - năng gì,
 Non buồn nước lạnh, người đi không về.
 Sức nhớ nhau, canh khuya lại khóc,
 Nghĩ thương con nay cóc man tường ;
 Biết bao nhiêu nỗi đoạn-trường,
 Niêm phong khôn gửi tuổi vàng cho nhau !

1. Hai Cự thân sinh ra anh, còn khỏe mạnh cả.
2. Phong dao ; *Con có cha như nhà có nóc,
Con không cha như cóc man tường.*

Anh trẻ tuổi, về đâu vội thế?
Cõi trần ai, nỡ để riêng ai;
Dưới trăng, giọt lệ canh dài,
Dở-dang tâm-sự, ngậm-ngùi tuổi xanh.

Duyên một năm¹ tơ tình muôn kiếp,
Ruột gan này nát hết vì nhau!
Đêm khuya trăng dãi bên lầu,
Bóng trăng kia biết dạ sầu đêm nay!

Một đêm về cuối thu ở trường
Nữ Sư-phạm Hà-thành 1920.

1. Tính từ ngày đôi lứa nên duyên, sum họp cùng nhau vừa tròn 10 tháng, thì anh sang Pháp, rồi anh mất.

NGOẢNH LẠI TRỜI NAM

NGOẢNH lại trời Nam, lệ chứa-chan...
Ái - ân, thôi, đã lỗi muôn vàn!
Thương chàng một phút rồi công nghiệp,
Tủi thiếp trăm năm héo ruột gan.
Sinh - tử ngấm buồn cơ tạo - hóa
Truân-chuyên thêm ngán nỗi hồng - nhan.
Từ đây, non nước ngày xa vắng,
Chiếc bách con chèo cảnh thế - gian!

1920.

NGÀY GIÓ NHỚ...

HAI-nhăm tháng bảy, nhớ hôm nay,¹
Thảm, khóc, thương đau rấp một ngày.
Hạc đón mây đưa, chàng rẽ lối,
Trời nghiêng đất lở, thiếp chau mày.
Hương xông khói tỏa, sầu man-mác...
Vàng hóa tro tàn, dạ ngẩn-ngây;
Phảng-phất còn ngờ trong giấc mộng
Ra, vào, đi, đứng, tưởng đâu đây!

1921.

1. Anh mất ngày 25 tháng 7 năm Canh-thân (1920).

SONG TRẮNG ¹

ANH ơi!

Song trắng đôi lứa đêm nào nhỉ!

Ngồi ngắm trăng, thủ-thỉ niềm tây.

Gió lùa, trăng khuất ngàn mây,

Rồi trăng lộ mặt, bầm tay nhau cười...

Song trắng nay, đâu người năm trước?

Cả sương khuya là nước mắt ai!

Nương song, ngơ - ngẩn canh dài...

Áo khăn đầm lệ, đất trời đầm sương.

Bên sông An-Cựu đêm 13-VII-1921.

1. Bên sông cửa sổ của một gian buồng nho-nhỏ xinh-xinh trên bờ sông An-cựu ở Huế. Năm mới về cùng anh, bên song, đôi lứa cùng ngồi ngắm trăng.

Mà đêm nay đây, trong gian phòng hiu quạnh này, cũng bên song ấy, cũng vầng trăng kia, người vợ trẻ mất anh, đã ngược mắt trông mây để lã-chã áo tang đầy ngấn lệ...

XUÂN THỪA

MUỐN đem Xuân trả lại trời,
Mất chồng, chi tiếc cái đời trẻ-trung;
Tang nhau, tang cả tấm lòng,
Ngày xanh còn thắm, má hồng cũng thôi!

1921.

TỪ ĐÂY...

TỪ đây, non nước vắng anh,
Từ đây, muôn dặm một mình em đi.
Chợ đời họp mặt vui gì,
Người đi đôi lứa, em thì lẻ-loi!

1921.

EM CÒN NHỚ...

Em còn nhớ buổi trưa hôm ấy ¹
 Anh soạn rương, sắp giấy ra đi;
 Chiếc rương với chiếc va-li,
 Hành-trang sẵn cả, em thi bằng con.

Anh ngoảnh lại, hôn con, hôn vợ,
 Miệng mỉm cười, lệ ứa khôn ngăn:
 EM non-nớt, đừng ăn bậy nhé!
 Ủ cho con ² chớ để lạnh-lùng;
 Thuốc men, mẹ muốn cần dùng,
 Ca - Đê bác - sĩ ³ sẵn lòng giúp em.
 Yêu nhau, hãy tạm quên ly-biệt,
 Xuân còn dài ⁴ đã hết xuân đâu!

1. Trưa ngày 26-5-1916, anh biệt Phan-thiết, đáp xe lửa vào Sài-gòn để chờ xuống tàu thủy sang Pháp.
2. Con sinh mới được sáu ngày, chưa rụng rốn.
3. Bác sĩ Cadet, người Pháp, giám-đốc Bệnh-viện Phan-thiết hồi 1916.
4. Anh nói : « Hai đứa mình còn trẻ lắm ! Xa nhau thăm-thoát tháng ngày, một vài năm có nghĩa lý gì đâu ! »

Buông lời, xiết chặt tay nhau,
Hôn con, anh vội bước mau xuống thềm.
Em ngồi ngẩn, như điên như dại,
Trông theo anh, trông mãi đến giờ!...¹
Mất anh, là chuyện không ngờ,
Lòng em năm tháng vẫn chờ đợi anh!

1922.

ĐOẠN TRỞ

HÔM nay, đoạn trở anh ơi!²
Nhưng lòng em vẫn suốt đời trở anh!
Thương nhau, thương ở tâm-tình,
Sầu kia còn để ngoài vành khăn tang!

1922.

1. Mặc dầu năm tháng qua, suốt đời em vẫn cứ trông theo người chồng trẻ ra đi buổi ấy, tới nay chưa về!
2. Ngày 25 tháng 7 năm Nhâm-tuất mất tang anh.

MỘT SỚM ANH ĐI

Một sớm anh đi chẳng trở về,
Quên người vợ trẻ, phụ trắng thề ;
Trắng thề mỗi độ thu sang bóng,
Vợ trẻ anh ơi, lại ủ - ê . . .

1922.

SƯƠNG GIÁ LÒNG EM

SƯƠNG giá lòng em bao ấm nữa !
Anh đi, đi để lửa hương tàn.
Trời đông lạnh-lẻo muôn vàn,
Lòng em, so tiết đông hàn, giá hơn !

Nghiêm-đông, năm 1923.

CON ANH

CON anh lên tám tuổi rồi,
Học-hành đương độ mãi chơi mãi đùa ;
Chơi ô chán lại đình chùa,
Vở viết nguyệt-ngoạc như bùa vẽ nhăng.
Cười nhe, sún cả hàm răng,
Áo quần xốc-xếch, chạy khăng suốt ngày.
Chân không, chẳng chịu guốc giầy,
Mặt dẫn như đá, người gầy như que.
Bây giờ, mẹ bảo chẳng nghe,
Mai sau biết có nên nghề - ngỗng chi ?

1923.

BÂNG - KHUÂNG

BÂNG - khuâng nhớ khách Dạ-đài,
Đèn khuya giọt lệ canh dài biên thơ;
 Suối vàng lặng ngắt như tờ,
Nỗi niềm tâm - sự bây giờ gửi ai ?

1924.

XUÂN BUỒN

TRỜI xuân mưa lạnh cảnh xuân buồn,
Lọt bức màn thừa ngọn gió luồn.
Kim chỉ khôn thêu lòng chín khúc,
Cảm đời hiu - quạnh giọt sầu tuôn...

1924.

NÉT CHỮ

ANH ơi ! Nét chữ còn đây,
 mà người đã khuất.
 Lời chúc chung hai đứa những năm nào,
 Ai hay, năm năm xuân đến,
 giấc mộng đoàn - viên,
 mộng chẳng thành ! ¹

1. Bức danh-thiệp đề ở Marseille ngày 22-12-1916 gửi chúc Tết nhạc-gia ở Thất-kê, anh có câu gửi riêng cho người vợ trẻ : « Anh chúc riêng cho hai đứa chúng mình, chóng gặp lại nhau, để bù lại những ngày xa cách nhớ mong... »

NHÌN ẢNH

NHỚ anh, giờ ảnh ra nhìn,
Người trong bức ảnh muôn nghìn tình anh.
Say - sưa lạ, vẫn tình - tứ thế,
Nét thông-minh lộ vẻ cao - siêu.
Lặng nhìn, càng ngắm, càng yêu,
Vẻ xuân phơi - phới riêng chiều phong - lưu.

Đương trẻ thế, ngờ đâu anh mất,
Anh ơi anh, sự thật không ngờ ;
Nhìn nhau lệ ứa, mắt mờ,
Mất người trong ảnh, bây giờ tìm đâu !

THU VỀ

NGÀN lau hiu - hắt thu về,
 Lá vàng lác - đác, bên hè, rụng bay;
 Xa - xa, xa tít chân mây,
 Trời hôm còn chiếc nhạn bay lững - lờ.

Sương - khuê thiếu - phụ thờ - ơ,
 Mặc làn thu lướt bờ - phờ tóc mai;
 Chỉ kim thêu mối hận dài,
 Mất chồng thu ấy, chớm ngoài đôi - mươi.¹
 Song - sa lặng ngắm chân trời,
 Một trời thu, để một người sầu thu !

1. Biệt anh năm 18 tuổi. Mất anh năm 21 tuổi.

MẮT NGỦ

ĐÊM qua suốt một đêm thâu,
Cô-vi thao - thức bên lầu tỉnh khan;
Mắt trong, dạ nghĩ lan - man,
Năm mong giấc ngủ, canh tàn tàn qua.
Đêm sâu thăm - thăm gần xa,
Đời im phăng - phắc, trắng tà về tây.
Gối nghiêng trần-trọc canh chầy,
Đường, xa nghĩ nổi sau này mà lo !...

EM BUỒN

EM buồn, buồn lắm, anh ơi !
Nhớ anh, thấp nén hương ngòì khấn anh...,
Khói hương tỏa lợt khe màn,
Màn trong, hai giọt lệ tình sắp rơi !...

TRANG SÁCH CŨ

NÀY, trang sách cũ còn đây !
 Nhớ xưa cùng đọc đoạn này ² với nhau ;
 Anh giảng - giải những câu thâm - thúy,
 Em học non, nghĩa lý chưa tinh.

Phòng - văn hiu - quạnh một mình,
 Chuyện xưa, như gọi mối tình năm xưa.
 Người năm ấy, bây giờ đâu vắng ?
 Câu thơ ngâm, còn vắng đêm thanh ;
 Bâng - khuâng vơ - vẩn bao tình,
 Giở trang sách cũ, nhớ anh muôn vãn !

1. Trang *Cung-oán* của Ôn-như-hầu.

2. Đoạn : *Trẻ tạo-hóa dành-hạnh quá ngán,
 Chết đuổi người trên cạn mà chơi.*

MỘNG ĐÊM QUA

ĐỀM qua, trong mộng gặp anh,
 Bút hoa khôn tả mối tình trong mơ ;¹
 Nương song, kim chỉ thờ - ơ,
 Ngắm đôi én liệng ngẩn - ngơ trước lầu.
 Giấy ai, tiếng động hiên sau,
 Hé rèm, anh đã xịch đầu bên mình ;
 Nhìn nhau chan - chứa bao tình,
 Vội cài mái tóc, cùng anh xuống lầu.
 Quanh hiên trước, dạo vườn sau,
 Ngắt hoa, anh dắt mái đầu cho em.
 Tung hoa, cùng bước lên thềm,
 Sân rêu trượt guốc, giật mình tỉnh mơ.
 Đêm khuya canh lạnh như tờ,
 Nghĩ người trong mộng mà ngơ - ngẩn lòng !...

1. Giác mơ đêm 22-10-1924 trên bến sông Mang-giang.

ĐÃ MẤT NHAU RỒI LẠI MẤT NHAU !

Than ôi ! Mưa Gió Sông
Tương, từ đây về sau, lại là
những giọt nước mắt âm-thầm
của người quả thiếu-phụ trên
bến Tương-giang, sau những
ngày mưa sầu gió thảm, sông
Tương lại cất cánh buồm ra đi...

Cánh buồm lướt ngọn phong ba,
Phương trời phiêu - bạt nghĩ mà buồn tênh !

BƯỚC CHÂN RA

Mấy hàng lệ-ký gửi bạn ba-sinh chốn Dạ-đài.

THAY khăn đôi áo bước ra,
 Hai hàng nước mắt chan - hòa như mưa !
 Đau lòng duyên mới, tình xưa,
 Yêu nhau chi đề bây giờ phụ nhau !
 Chăn đơn gối chiếc bấy lâu,
 Giấc cô - miên ấy đã hầu ấm êm.
 Tình xưa, xưa vẫn êm - đềm,
 Duyên xưa, chưa dứt mối duyên những ngày.

Anh ơi ! duyên xưa chưa dứt mối duyên những ngày, mà hôm nay đây, đôi áo thay khăn, gạt nước mắt bước chân ra, em cam đã phụ anh rồi ! Phụ cả đứa con thơ dại của đôi ta !

Con không cha, từ đây vắng mẹ,
 Nghĩ ai tình con trẻ biết bao !
 Bước ra những muốn quanh vào,
 Trăm phần, nào có phần nào phần khuây.

Thân này, đến dở-dang này,
Lòng này, ôi hết chua cay nổi lòng!

Buồn quá anh ơi! Giữa đường kẻ khuất người còn, em mất anh đã mấy thu qua, nay lại cam lòng rũ tình duyên cũ, ôm cầm thuyền ai, nghĩ đối với nhau còn gì đâu nữa. Đã mất nhau rồi, lại mất nhau, duyên kia dù nổi, dạ sầu bao khuấy!

Tình cảnh này, tâm-sự này, chốn Dạ-dài khôn gởi lệ châu, ai còn biết cho nhau nổi lòng tan nát ấy!

Trước cảnh nhà thanh-bạch, thương con đầu xanh góa sớm, cha em phơ-phơ mái tóc, ngày đêm lo buồn, những mong thăm cho con có chốn yên-thân.

Cha đâu đội đá ở đời,
Thân con âu cũng liệu nơi nương nhờ;
Trẻ-trung được lúc bây giờ,
Cảnh chiều mưa gió, con nhờ cậy ai?

Như em, trẻ-trung nào đã biết lo gì, không ngờ, trong khoảng tháng ngày vô tư-lự ấy, em đã để bạn lòng cha già không biết bao nhiêu. Lò con trẻ dại, sợ con hư, thương con hiu-quạnh sớm trưa một mình. Chẳng những thương con, lại còn đưa cháu mồ-côi nữa.

Ba đời nuôi cháu ngoại rồi ! ¹
 Chén trà trưa sớm, Ông ngồi thở - than ;
 Tóc râu phơ, giọt lệ tràn,
 Tình con, cảnh cháu, chẳng an bụng già.

Con góa trẻ, cháu mồ-côi, cảnh nhà neo túng
 biết ai đỡ-dần ? Cho nên, cha em lựa chọn mỗi
 duyên sau này, những ước cho em thành đôi lứa
 tốt.

Ôi ! Cha thương con vẫn là trung - hậu, nhưng
 cha em đâu biết lòng em khổ.

Thương-tâm đã lắm, em nay chỉ mong tìm gan
 lạnh-lặn hơn lạnh áo khăn, mà còn tìm đâu thuốc
 chữa đoạn-trường này đây !

Tim đã nứt, bao giờ lành nữa !
 Khóc vô - duyên, than - thở ích gì ?
 Người đời đau - khổ thiếu chi,
 Khô gan, héo ruột, riêng gì một ta.

Biết khóc vô-duyên, than-thở chẳng ích gì, mà
 em vẫn tủi thân cứ khóc. Tưởng như muôn vàn cay

1. Ngày hai buổi chèo tàu với bộ độc ảm, mỗi khi nâng chén, nhìn thẳng cháu mồ-côi chơi thơ-thần một mình, ông cụ thường hay thở dài, nhắc đi nhắc lại : « Nhà ta đến thẳng bé này, là ba đời nuôi cháu ngoại rồi, mà đều trong cảnh nghèo cả ! ».

đắng, họa chẳng chỉ còn giọt lệ âm-thầm lai-láng cảm thương em.

Anh ơi ! vì đâu nên nỗi dở-dang này ? Em nên bước đi ? Hay nên ở lại ?

Ở đã dở, bước đi càng dở, nỗi lòng kia ai ở `trong lòng !

Dầu sao nữa, dừng chân đứng lại, đành lòng em, chẳng đành được cảnh nhà.

Nỡ nào để lụy cha già,
Nỡ nào để một cảnh nhà dở - dang ;
Con thuyền bắt lái sang ngang,
Trông vời sông nước mà ngang-ngửa lòng !

Thôi thì, một liều ba bầy cũng liều. Đành vâng lời cha, em bước chân ra. Bước chân ra, cho yên bụng cha già. Bước chân ra, cho khỏi lụy gia-đình. Nhưng anh ơi ! một vâng lời, chết mấy tầng ruột gan.

Em đã mất anh, còn mong gì gây lại tương-lai êm-đềm, và còn tìm đâu hạnh-phúc chốn nhân-gian này ? Đi đâu cho thấy vui ? Làm gì cho quên nhau được ? Chẳng qua chỉ lại tẩm lòng hiu-quạnh năm càng quạnh-hiu.

Ôi ! tình xưa đâu biết dở-dang này, ngày xuân tơ liễu buông mảnh, con oanh còn học nói, mà tuổi xanh xanh đã chau mày vì duyên. Anh ơi !

Mắt anh để lòng em vắng - vể,
 Năm lại năm, sông tẻ buồn tênh !
 Tim đâu lạc - thú gia - đình ?
 Tim đâu thấy bạn thâm - tình buổi xưa ?
 Mắt anh biết bao giờ khuây được,
 Mộng lừa lòng, vẫn ước gặp anh ;
 Kiếp này đã dở - dang tình,
 Thương nhau nguyện kiếp lai-sinh lại tìm.

Một bước chân ra, mấy lần gặt lệ. Làng mây
 quán nước, anh thấu chẳng tình. Từ đây mà đi, cuộc
 đời em sắp sửa đổi thay, tâm-sự lại phân-mang bao
 ngả. Mà rồi, chim xa tổ cũ, lá lìa rừng xưa, giang-
 sơn một gánh nhà ai, kiếp trần mưa gió ai người
 thương em ? Anh ơi ! nghĩ nguồn cơn ấy, em luống
 lại đau lòng tiếc cảnh chẵn đơn gối chiếc, tiếc con
 thuyền gổ bách lênh-đênh.

Thà rằng, ở lại khóc nhau, còn hơn bước ra đi,
 để mất nhau thứ nữa.

Đã mất nhau rồi, lại mất nhau,
 Ngậm - ngùi chi xiết nỗi thương đau !
 Áo khăn thay đổi, lòng không đổi,
 Ghi sổ ba - sinh, hẹn kiếp sau ...

Than ôi ! kiếp sau nào biết có hay không, nhưng
 kiếp sau cầm trước đề an-ủi lòng.

Chẳng hay, những trang quả thiếu-phụ ở đời này,
có ai cùng chung số phận, cũng năm nay, cũng tháng
này, cũng ngày này, cùng đau-đớn cảnh, cùng cảm
nỗi buồn tái-giá, như lòng này không ?

Anh ơi ! Ngoảnh mặt về Nam, em xin từ đây
bái-biệt anh.

Thôi ! em vì cảnh-ngộ, vạn bất-đắc-dĩ phải bước
chân ra. Anh có linh-thiên xin biết cho nhau, và
phù-hộ cho đứa con côi vất-vả của chúng ta. Cố giúp
cho con nên người, anh nhé !

Thấp nén hương này, khóc biệt anh,
Thề duyên ước cũ tử ba sinh ;
Thuyền ai một bước, hai hàng lệ,
Ngoảnh lại con côi, dạ chẳng đành.

Chẳng đành, đành cũng bước chân ra,
Tâm - sự phân-mang nỗi cửa nhà ;
Con dại, cha già, tình cảnh ấy,
Anh ơi, em nữ, nữ đâu mà ...

Nữ đâu để mãi bận lòng thầy,
Mệt dạ, vì em, tháng lại ngày ;
Dang-dở chữ tình, tròn chữ hiếu,
Tình kia, hiếu nọ, dễ ai hay !

Ai hay duyên đẹp, lừa đôi ta,
Một buổi thu về đề xót - xa ;
Kẻ khuất, người còn, tình lỡ - dở,
Áo khăn thay đổi lệ chan - hòa.

Chan - hòa lệ rỏ, trước ban này,
Hương nển lu mờ, khói tỏa bay ;
Bốn lạy già từ, muôn kiếp hận,
Bước ra, một bước, một chầu mây !...

1925.

HY - SINH

TẠ vời vắn - chương, tạ vời tình,
Từ đây, em sống kiếp hy - sinh;
Vi cha già túng, vi con dại,
Thân - thể này đâu hẩm của mình!

1925.

GIỜ TẬP THƯ XƯA

GIỜ tập thư xưa lại nhớ nhau,
Non Bồng nước Nhục, biết tìm đâu;
Trời dài đất rộng bao - la hận,
Năm tháng còn đây ngấn lệ châu!

1926.

TÁI - TIỂU SẦU NGÂM

ĐÀN xưa, ai đứt dây đàn ?
Đứt dây từ đấy, chứa - chan mạch sầu !
Ngày xanh chi dỏ - dăng nhau,
Tuổi xanh nghĩ buổi bạc đầu mà thương ;
Vóc mai gầy - gỏ tuyết sương,
Mấy thu chiếc bách cánh bướm bơ - vơ ;
E - dè buổi gió chiều mưa,
Con cô, mẹ góa, dễ nhờ nương đâu ?
Bước đi, âu cũng thương nhau,
Dừng chân đứng lại, cơ - mầu dỏ - dăng ;
Dây loan chắp nối đoạn - trường,
Ngâm câu tái - tiểu hai hàng lệ sa !

Dễ âu duyên mới du mà,
Còn tình chẳng nữa, cũng là lụy thôi.
Trăm năm danh tiết lỡ rồi,
Dấu thân chung đỉnh cũng đời bỏ đi.

Đào tơ sen ngó từ khi,
 Ngây thơ đôi lứa ngờ chi nỗi này;
 Uyên - ương chia rẽ bấy nay,
 Lạc bầy chấp cánh, thẹn ngày giao - hoan;
 Tình xưa lai - láng khôn hàn,
 Bến xưa ngoảnh lại muôn vàn thương-tâm!

Thuyền ai, nào khách ôm cầm,
 Dây tơ diu - dặt, âm - thầm tiếng tơ;
 Khúc thành, lệ ứa như mưa,
 Cảm xoang điệu cũ bao giờ cho thôi.
 Thân này, đôi dẫu đủ đôi,
 Lòng này, riêng vẫn lẻ - loi tấm lòng!
 Theo duyên ân - ái đèo bồng,
 Trăm năm vẫn một khúc lòng bi - thương.

Trông về lối cũ Bình Hương, ¹
 Sông quanh chín khúc đoạn-trường quặn đau!
 Non cao, thăm ngắt non sâu,
 Cảnh xưa ai vẽ nên màu thê - lương.
 Tình xưa càng nghĩ càng thương,
 Biết bao khoảng vắng đêm trường khóc nhau.

1. Sông Hương-giang, núi Ngự-bình ở Huế, anh T-V-D đã sinh trưởng giữa khoảng núi sông này.

Gối nghiêng tâm - tã tuôn châu,
 Màn hoa chần gấm giọt sầu chừa - chan.
 Cửa hầu, gửi ánh xuân tàn,
 Chén vinh - hoa, nhấp muôn vản đắng - cay.
 Nỗi lòng chua xót ai hay,
 Tấm thân bồ - liễu võ - gầy riêng thương.
 Vì chàng tâm - sự dở - dang,
 Vì con, thôi mấy đoạn-trường cũng cam.

Nghĩ vui đuốc tuệ hoa đàm,
 Cha già, con dại, dễ làm sao đây?
 Chàng từ cưới hạc chơi mây,
 Bụi hồng, nào biết những ngày gió mưa.
 Đau lòng thiếp, nỗi sau xưa,
 Cửa nhà, non nước như tơ rối bời.
 Lòng nào lòng tưởng vui cười,
 Cũng thân nghiêng - ngửa với trời đa đoan.
 Nỗi đời nếm hết tân - toan,
 Khôn ngoan chi mấy mà oan - trái nhiều!

Nước non duyên nợ nghĩ liêu,
 Cầm như con trẻ chơi diều đã xong.
 Nỗi riêng lệ ứa đôi giòng,
 Trăm năm đề một tấm lòng từ đây!

ÔM CÀM

ÔM cầm em bước sang thuyền,
Thuyền ai, thôi đã lỗi nguyên ước xưa ;
Quê người lần lữa nắng mưa,
Nắng mưa, mưa nắng, lòng ngo-ngẩn lòng.

Anh ơi ! Ôm cầm ngo-ngẩn mái thuyền ai. Em
ra đi nào có may gì. Mỗi phen ngoảnh lại bến xưa,
những ngậm-ngùi thương tâm-sự cũ...

Năm xưa bến cũ khóc thương anh ; giờ đây, nước lạ, bên ghềnh tủi duyên. Mái tóc xanh đề then với hương nguyên, tấm lòng vàng đá có bền cũng thôi ! Mong-manh phận bạc đã cam rồi, phúc-duyên muôn sự ở trời, em có dám trách chi ai. Nhưng lòng son kia gột rửa dễ bao phai, tình xưa duyên cũ biết đời nào quên !

Anh ơi ! hờn duyên thu trước mắt anh. Nay hờn duyên, tiếc mối tình, thu xưa. Ái-ân hồi tưởng mới bao giờ, cùng nhau một lứa trẻ như măng ; em có ngờ đâu, một sớm tử-thần nhân-tâm chẳng nghĩ, nỡ cướp ngay anh giữa buổi đương xuân, để tung rơi cả tơ-hồng nguyệt-lão.

Trên cầu tái-tiểu, nghĩ hờn duyên tủi phận biết bao nhiêu ! Một bước nhỡ-nhàng, nghìn thu còn hận...

Than ôi ! hoa trôi nước chảy, thổ-than chi nữa cũng là thôi ; chỉ nghĩ, một tấm lòng này, sao cứ vắn-vor buồn chuyện cũ. Hoa tịnh-đế đã không tròn duyên kiếp trước ; sợi xích-thắng năm đó khéo lới-thôi.

Anh ơi ! vì chẳng gặp nhau thu ấy, đâu biết có giọt lệ hôm nay !

Sương thu là giọt lệ này,
Sầu thu là ngọn gió may lạnh - lũng ;
Đàn xưa này sợi tơ lòng,
Ôm cầm thu dạo trăm vòng tơ vương !

GIÓ NAM VỚI GIỌT LỆ THU

GIỌT lệ thu âm-thầm khóc nhau từ thu ấy, thấm lan giấy mực, lần-lữa năm năm trời, em vẫn ngằm phong kín đáy rương. Có bao giờ đem lệ thu hòa với gió Nam đâu.

Vậy mà, một chiều mưa gió quạnh-hiu, giờ đọc Nam-phong, vệt hồi-trưởng cuốn tạp-chí ngát hương-vị văn-chương ấy, buổi đầu anh đã gửi tặng em. Rồi cứ vẩn-vơ lui về dĩ-vãng để băng-khuàng buồn. Chao ơi! chuyện xưa, xưa đã xưa rồi, mà chàng sinh-viên tặng báo người yêu năm ấy, một đi, đi có trở về đâu. Nhưng gió Nam phảng-phất hương tình chưa khuây, nên *Giọt lệ thu* nay đăng Nam-phong, chỉ là để tạ lòng phong-nhã những năm nào, và để mãi mãi ghi đây mối tình dang-dở của hai ta !

1928.

TRỞ LẠI THẦN - KINH

NHỚ anh trở lại Thần-kinh,
 Sông Hương nước chảy, non Bình thông reo ;
 Bên sông, ngơ-ngẩn mái chèo,
 Sườn non một giốc, bao nhiêu nỗi niềm.
 Kinh-thành ai lạ, ai quen,
 Lạ quen, ai biết lòng em ngậm-ngùi !
 Nghìn thu một giấc, anh ơi,
 Anh say, say biết đâu người duyên xưa.
 Khóc anh từ ấy đến giờ
 Lệ lòng lai-láng đôi bờ sông Hương !

BẾN CŨ

MƠ-màng An-cựu bến dò xưa,
Suôi ngược thuyền ai, nước lững-lờ;
Đỉnh Ngự, sông Hương lời ước cũ,
Thông reo, trăng rọi tường bao giờ.

Cánh bướm theo ngọn gió đưa,
Bên sông năm ấy, ai chờ, chờ ai?
Người đi, đi mãi, đi hoài,
Bến xưa trở lại, ngậm-ngùi tình xưa;

Trông vời bến cũ, lệ như mưa,
Ân-ái đau lòng cảm nghĩa xưa;
Năm tháng khôn khuấy niềm biệt-hận,
Nước non còn để mối tương-tư!

Tương-tư, ai khách tương-tư
Nhớ ai, ai nhớ, bây giờ ai đâu?

Nhớ đêm trăng ấy bên cầu ¹
 Hỏi nhau nước chảy về đâu, chảy hoài ?

Non nước từ đây mỗi hận dài,
 Giọt hồng lã-chã má hồng phai ;
 Ngày xanh một sớm tình dang-dở,
 Tâm-sự muôn vàn giải với ai ?

Môi son thắm mấy cũng phai,
 Má hồng cũng nhạt, tóc dài cũng thưa.
 Thủy chung một mối tình xưa,
 Vàng phai đá nát, tình xưa vẫn tình !

Lời cùng trên đá nguyện ba sinh,
 Thề với ngày xanh, mái tóc xanh ;
 Chắp cánh liền cánh muôn kiếp hẹn,
 Mà duyên dang-dở, dở-dang mình ;

Sông Hương làn nước trong xanh,
 Non Bình vẫn bóng trắng thanh đêm rằm ;
 Thuyền ai, ai khách ôm cầm,
 Ngủi trông bến cũ, âm - thầm lệ sa !...

1930.

1. Cầu Bình-Ngự ở Huế.

CẢM TÌNH BÁC

CON anh học Lit-xê ¹ rồi đó !
Theo lớp năm, nhờ có Bác xin ²
 Ân - cần thương cháu, qui em,
Mấy phen gửi - gắm, ưng đem cháu về ³.
 Nghĩ cho xiết đường về, nổi ở,
 Bác đông con, bao nữ đề phiền ;
 Thần-kinh phong-vị êm-đềm,
Quê cha, con đủ anh em họ hàng.

1. Lycée Albert-Sarraut ở Hà-nội hồi Pháp-thuộc.
2. Bác T.V.T. hồi này đương chức Lại-bộ Thượng-thư tại Nam-triều, đã viết mấy chữ gửi-gắm Ô. Hiệu-trưởng L.A.S. nên Ch. đã dễ-dàng được nhận vào học ngay năm 1930 theo lớp 5. Trường này, thời bấy giờ đối với con em Việt-Nam mình, phải thế lực lắm, mới xin được một chỗ học.
3. Bác vẫn khuyên đem Ch. về Huế đề Bác chăm-nom việc giáo-dưỡng.

Tình đắm-thắm, muôn vàn âu yếm,
Mỗi hè về, vui đến ngày đi ;
Chia tay, Bác tặng phong bì :
Xấp tiền lộ-phí, con đi dạm trường.
Anh ơi, côi vên - hương, thủy - quốc,
Hãy tạ lòng hai Bác thương yêu.
Ân - tình kẻ biết bao nhiêu !

1930.

CHUYỂN ĐÒ SAU

ANH đi, em đáp chuyển đò sau,
Lỡ bước sang ngang, lỡ dịp cầu ;
Đã trót sa chân, đành phải gượng,
Sóng xô nước ngược dờ - dang nhau !

1927.

KHÚC THU HẠN

CHÀNG đi buổi thu-sơ năm ấy,
Thu năm về, nào thấy chàng về;
Chàng đi, đi chẳng trở về,
Thu về, thiếp những tê-mê dạ sâu.

Làng mây nước biết đâu nhắn gửi,
Khoảng đất trời để mãi nhớ thương;
Vi chàng, chín khúc đoạn-trường,
Vi chàng, trăm mối sầu vương tháng ngày.
Thu xưa khóc, thu này lại khóc,
Năm năm thu, mảng khóc mà già;
Người xưa khuất, cảnh cũ qua,
Non buồn nước lạnh, cỏ hoa tiêu-diêu.

Nổi ly-hận mây chiều gió sớm,
 Tình tương-tư khoảng vắng đêm trường;
 Gió mưa tâm-sự thê-lương,
 Chỉ kim ai vạ đoạn-trường nhau đây!
 Sầu ngây-ngất những ngày thu lại,
 Giọt ngâu tuôn lệ lại chan - hòa...
 Ngàn xanh sắc ủa vàng pha,
 Bông lau lả - lướt la - đà ngọn may.
 Non nước buồn cỏ cây hiu - hắt,
 Khói mây tuôn, mặt đất chân trời;
 Vời trông muôn dặm đường đời,
 Bước trăm năm, luống ngậm-ngùi cho thân.

Kề từ độ phong-trần lạc bước,
 Mười-lăm năm mặt nước cánh bèo;
 Gieo lòng theo ngọn thủy-triều,
 Lênh-đênh thôi cũng mặc chiều nước sa!

Con măng sữa nay đã mười sáu,
 Chốn hầu-môn nương-náu đức dày;
 Sách đèn cơm áo bấy nay,
 Vì con, nuốt hết chua cay nỗi đời!

Phong-lưu để ngậm-ngùi tắc dạ,
 Chén vinh-hoa, lã-chã giọt hồng !
 Khóc than khôn xiết sự lòng,
 Bèo xuôi sóng ngược cho lòng xót - xa.
 Khặn lệ cũ, chan-hòa lệ mới,
 Mỗi sầu xưa, chấp nối sầu nay ;
 Tân sầu cựu hận bao khuây,
 Nắng sương, một vóc mai gầy thảm - thương.

Thu năm về, thê-lương dạ cũ,
 Nước giòng thu khôn rũ tâm sầu ;
 Bi-ca một khúc bên lầu,
 Trăng thu dải bóng, gió thu lạnh - lùng.

Lầu Cao, Bình-viện Nam-thành,
 mùa thu năm 1931.

TIM EM

TIM em tan nát từ năm ấy
Những vết thương đau, mãi chẳng lành,
Tuổi trẻ dễ tin, em những chắc,
Duyên sau chấp lại mối tơ mảnh.

Hạnh-phúc đời em, ai cướp cả?
Em theo ân-ái chẳng may gì,
Hờn duyên, em lại nhìn cha khóc,
Ừa lệ, cha em ngoảnh mặt đi!

Từ đây thương cha, em nín khóc,
 Cha em thương thấy mặt em vui.
 Người đời cũng ngốt em sung-sướng,
 Em biết tim em đã nát rồi!

Em cười phong kín hai hàng lệ,
 Lệ ứa thương em lỡ cuộc đời;
 Thồn-thức canh dài em dẫu khóc,
 Nhưng mai, son phấn lại tươi rồi!

Vì đưa con côi, em phải sống,
 Nuôi con giở lệ máu tim hòa,
 Muôn vạn hạnh - phúc hy - sinh hết,
 Tim nát, thời - gian lặn - lẽ qua !...

1933.

THĂM HỎI

NHỚ nhau muốn gửi lời thăm hỏi,
 Gió bay đi, mây gọi chẳng ngừng;
 Cá chim khuất nẻo khơi chừng,
 Làng mây quán nước mấy từng xa-xăm.
 Anh đi năm, mười-lăm năm lẻ,
 Cảnh Hoàng-tuyền vui-vẻ chẳng anh?
 Bấy lâu xa cách gia-đình,
 Yếu đau săn-sóc bên mình cậy ai?
 Cõi vân hương, nay ngoài vũ-trụ,
 Dạ trần-ai anh rữ tung rồi,
 Xuân thu mặc tháng ngày trôi,
 Dặm hồng mưa gió mặc hồi gió mưa.

Xui lòng em ngẩn-ngơ khôn quyết:
 Anh mất đi, có chết hay không?
 Lai-sinh nguyện có như lòng?
 Anh-hồn còn biết, sao không trở về?

Thông-minh tưởng không hề lú-lẫn,
 Mà sao anh cứ vẫn im hoai ?
 Âm dương, ời ! biết hỏi ai ?
 Bức màn huyền-bí phủ ngoài thông-minh.
 Biết si mê mà tỉnh vẫn nhớ,
 Khoảng thần-giao, gặp-gỡ nhau chẳng ?
 Anh đi năm ấy trẻ măng,
 Thiềm-cung ướm hỏi ả Hằng nay ai ?
 Buổi trắng tối gió mai hiu-quạnh,
 Lòng anh chẳng nhờ cảnh nhân-hoàn ?
 Nhớ nhau thăm hỏi lan-man,
 Bâng-khuâng biết mấy muôn vàn anh ơi !

Mảnh hoa - tiên thay lời gửi gió
 Tin bay đi, liệu có tin về ? ¹
 Lòng trần một tỉnh mười mê,
 Kiếp trần đeo đuổi, é - chè chưa thôi.
 Tưởng người mây nước xa-xôi.
 Vân-hương thủy-quốc mấy hồi tương-tư !

1935.

1. Có lần chơi đồng-thiếp. Bài *Thăm hỏi* này đã trao đồng-thiếp gửi sang bên kia thế giới Nhưng cô đồng hoặc chưa cao tay, nên chỉ đưa tin đi, mà chẳng được tin về.

LỜI KHẨN CANH KHUYA

DẠ - đài anh hỡi thấu chẳng tình ?
Tấm bé, con nay đã trưởng - thành ;
Đậu tú - tài Tây hăm - mốt tuổi,
Nuôi con chẳng dám phụ lòng anh !

1937.

TẠ LÒNG

NIỀM riêng canh - cảnh bấy nay,
Sách đèn cơm áo mong ngày tạ ơn ;
Mẹ con gặp trong cơn gia-biến,
Vị ân-nhân phương-diện quốc-gia.
Đức hào - hiệp lượng hải hà,
Cảm ân - tình ấy biết là mấy mươi !

Con này đã nên người khoa-cử,
Chẳng sinh thành cũng chữ cù-lao ;
Trông vời biển rộng trời cao,
Tắc lòng ân-nghĩa nao nao sớm chiều.
Trùng sinh ơn nặng bao nhiêu,
Kiếp này nghĩ đã trăm chiều dở-dang...
Lời dễ tả, can tràng ai biết,
Riêng lòng em vẫn thiết - tha lòng :
Khấn anh phù hộ tương-công,
Khấn trời phù hộ cho giòng Phạm-gia ! ¹
1938.

NGHÈO

DẤU nghèo em chẳng phàn nàn,
Trong vinh-hoa vẫn hai bàn tay không !
Nghĩ nay cũng dở-dang lòng,
Muốn con học nữa, mẹ không có tiền !
1938.

1. Giòng Phạm-gia : giòng họ cụ Tuần P.K.K là nghĩa phụ của T.V.Ch.

TIẾC. . .

NGHĨ tiếc thông-minh, nghĩ tiếc tài,
 Chỉ đương ham học, sức đương dài.
 Mẹ nghèo, con phải xoay ngang vạy, ¹
 Ôi ! cái văn-bằng khéo mĩa-mai !

1938.

THẦY MẸ CÙNG VỀ

THẦY về, Mẹ cũng về rồi ²
 Thần hôn cật chốn dạ-đài có anh ;
 Từ đây có cảnh gia-đình,
 Suối vàng lạnh - lẻo cũng thành ấm vui.

Huế 1939.

1. Sau khi đậu tú-tài Tây rồi, vì không có tiền theo học thêm nữa. Nên mẹ vui lòng để con phá ngang, làm thợ đốt lò nấu kẽm ở Quảng-yên, lương tháng 25 đồng. Lò nấu kẽm này, công-ty do người Pháp chủ-trương. .
2. Hai cụ thân sinh ra anh T.V.D. Cụ ông mất ngày mồng 5 tháng 4 năm Kỷ-mão. Cụ Bà mất ngày mồng 7 tháng 5 cùng năm ấy, cách nhau một tháng hai ngày.

TANG THẦY MẸ

VÀNH khăn trắng em tang Thầy Mẹ,
Anh ơi anh, thôi thế là thôi ! ¹
Thầy đi, mẹ cũng đi rồi,
Bình Hương mây tản, nước trôi lạnh - lòng !

TRỐNG - TRÁI

LÒNG trống-trái buồn vơ-vẩn lạ,
Ngán trăm năm, chán cả cuộc đời ;
Muốn sang cõi khác, anh ơi,
Nước non thiên-cổ, thấy người bạn xưa !

1. Còn sinh-thời các cụ, cách vài năm, T.P. đem con về Kinh ở hầu bà nội một vài tháng, để Ch. được gần Cô Bác, bà con bên nội, chơi với anh Phan và các anh chị con Bác ; gần hết hè mới trở ra Bắc. Giờ đây, các cụ cùng vắng-về cả rồi, ngày trở lại Kinh-đô dù có, cũng buồn !

BÌNH HƯƠNG LỖI NGUYỆN

NON xanh biếc, nước trong xanh,
 Bình Hương non nước hữu-tình mấy mươi
 Non nước hỡi ! đâu người năm trước ?
 Người cùng ta nguyện ước ba-sinh ;
 Nước non thề-thốt bao tình,
 Sông Hương còn đỏ, non Bình còn kia.
 Trỏ lòng sông, cùng thề với nước,
 Chỉ đầu non, cùng ước với trăng :
 « Thề duyên bao nỗi bất-bằng, ¹
 Cũng tình trong đẹp như trăng nước này.
 Trăng nước có vui đây tròn khuyết,
 Tình đôi ta chỉ biết thủy chung ! »
 Ngán thông dưới bóng trăng lồng,
 Thông reo trăng rọi tấm lòng Bắc Nam ;
 Bỗng một phút bình tan, gương vỡ,
 Để tình này dang-dở, dở-dang ;
 Thề duyên thôi đã phụ-phàng,
 Non sông trăng nước bẽ-bàng vì ai !

1. Đây là lời thề với nhau, một đêm trăng trên cầu Bình-Ngự, ở Huế, năm 1915. Thực ra trong duyên đôi lứa, cũng đã có nỗi « bất bằng » rồi, bất-bằng ấy về phía anh thôi, nên anh mới thề cùng trăng nước.

Nay trở lại ngậm ngùi cảnh cũ;
 Người xưa say giấc ngủ ngàn năm!
 Tử sinh xé giải đồng-tâm,
 Trước mồ, lã-chã khôn cầm hàng châu.
 Khóc nhau, dễ gặp nhau đâu nữa,
 Tìm nhau đành tìm ở chốn này;
 Tro vàng lẫn khói hương bay,
 Tro tàn, khói tỏa bao khuây hận tình!

Huế, 1939.

Sau một buổi chiều đi thăm mộ Anh.

LINH THIÊNG

MỪNG con mới lập gia đình ¹
 May may danh phận ² đã đánh một hai.
 Nén hương khấn trước Dạ-đài,
 Linh thiêng anh cảm lòng người vợ xưa.
 Nuôi con tròng nước ngày thơ,
 Hai-mươi năm lẻ, bây giờ là đây!

1942.

1. T-V-Ch 25 tuổi, thành hôn với một nữ giáo-sư, người Hà-nội, năm 1942.
2. Ch. đỗ Thủy-lâm, bỏ đi tập-sự Yên-báy, Tuyên-quang năm 1941-42.

TẶNG THÁI VĂN PHAN

Người con thăm-thăm góc trời Trung-nam

PHAN ơi, Phan đã làm anh ¹
 Anh người em thiếu hẳn tình cha con ²
 Khoảng Nam Bắc nước non cách trở,
 Hai anh em riêng ở hai nơi;
 Tháng ngày, lặng tiếng im hơi,
 Mà trong huyết-mạch vẫn người anh em!
 Trông ngả Bắc nghĩ em rồi đó,
 Ngoảnh miền Trung lòng có anh ngay;
 Giờ đây đôi ngả nước mây,
 Linh-thiênng Cha hộ, cũng ngày đoàn-viên;
 Nghìn thu, Nam Bắc anh em,
 Máu đào một giọt tình thâm muôn đời!

1. T.V.Ph. là anh đồng-phụ đệ-mẫu của T.V.Ch., sinh-trưởng tại Huế. Tuy hai anh em, mà ít cơ-hội gần nhau.
2. Ch. tuy được chính tay cha đỡ ra đời, nhưng rồi cha đi, con còn trong cữ, rồi để suốt đời Ch. thiếu hẳn tình cha con.

HOÀNG - HÔN

BÓNG chiều bãng - lãng ngàn dâu,
Non sông cây cỏ ngả màu hoàng-hôn.
Ngày vất-vả, năm dồn cảnh tối,
Cuộc hơn thua, thôi nói-năng gì ;
Gánh hoa, một sớm ngày đi,
Lỡ-làng chợ sớm, vui chi chợ chiều.
Hoa vô-chi phó liễu linh - lạc,
Cảm thương hoa, bất-giác lệ rơi ;
Đem hoa sánh với kiếp người,
Hoa chiều xuân xế, cảnh người về hôm.
Hoàng-hôn giục-giã hoàng-hôn,
Chùa đâu vắng tiếng chuông dồn thu không!

THU TÂM - SỰ

THU tâm-sự đầy vơi nước mắt,
Dồn trăm năm này tập văn này ¹ !
Thời-gian qua, hận chẳng khuây,
Lửa đôi vắn nhớ bạn ngày tuổi xanh.

1. Tập *Mưa Gió Sông Tương* riêng ghi nỗi niềm tâm-sự của người vợ suốt đời vắn nhớ thương anh.

Đời trống-trải, buồn-tênh mọi nỗi,
 Năm lại năm, thôi nói-năng chi;
 Cõi trần kẻ ở, người đi,
 Thế-gian phong-vị còn gì là vui!
 Tử-sinh để ngậm-ngùi một kiếp,
 Nỗi quạnh-hiu, lòng biết vơi lòng;
 Có đêm trước án đèn chong,
 Mỗi câu, mỗi chữ, mỗi dòng châu sa.
 Khoảng trời đất, bao-la man-mác,
 Mỗi sâu riêng ký-thác văn-chương;
 Mực hoa ghi sử đoạn-trường,
Lệ Thu lai - lảng, *Sông Tương* dạt-dào.²
 Kiếp này biệt, kiếp nào gặp nữa?
 Những âm-thầm nghĩ nhớ thương nhau;
 Hoa râm chớm điểm mái đầu,
 Lòng son khôn gột, dạ sầu khôn nguôi.
 Đời hiu-quạnh, năm trôi lặng-lẽ,
 Bóng tà-dương, ai vẽ cảnh chiều;
 Duyên xưa dang-dở đã nhiều,
 Tình xưa còn lệ bấy nhiêu là tình!

Lầu Sông-an, Phúc-yên.
 Mùa Thu năm Quý-vị, 1943.

ÂM - THÂM

Kính dâng anh-hồn Cha, bên kia thế-giới

ĐỜI hieu-quạnh có Cha ấm-cúng,
Ngờ đâu nay, Cha cũng lại đi ;
 Bao người thân đứt ra đi,
Lòng con còn thiết - tha gì thế - gian !
 Con ở lại, muôn vàn gắng-gượng,
Biết bao nhiêu ngang chướng cuộc đời !
 Nhớ Cha, khôn tả nên lời,
Nhớ câu tâm - sự, nhớ lời văn - chương.

Thương Cha, buổi tà-dương bóng xế,
Cảnh nước non luống để bận lòng ;
 Tản - cư bao nỗi long - đong,
Phơ - phơ mái tóc, thôi đông lại đoài.

Cảnh lão bệnh ai người lân-tuất ?
 Khấp xa gần chật-vật như nhau ;
 Nay đây, mai chắc ở đâu ?
 Nhà ly, nước loạn, dạ sầu ngồn - ngang ;
 Con cái, kẻ mây ngàn hạc nội,
 Loạn-ly này biết hỏi phương nao ?
 Băn - khoăn sớm tối ra vào,
 Bệnh xưa lại phát thuốc nào chữa đây ?
 Chứng hàn-ly lâu ngày, chứng khó,
 Ngoài lá mơ ¹ nào có thuốc chi ;
 Ngày ngày dò - dẫm ra đi,
 Hỏi - han, ai mách thuốc gì cũng theo.
 Đau yếu trong cảnh nghèo nổi tung,
 Đời tang-thương, lòng cũng tang-thương !
 Đánh vào tỉnh dưỡng Phúc-đường,
 Thuốc men sẵn-sóc Nhà-thương, nhờ người.
 Mười-lăm ngày Cha ơi, thấm-thoắt,
 Thuốc Nhà-thương chẳng mát bệnh già,
 Con đi, em Yến vừa xa,
 Kịp đâu ngờ tới phút Cha qua đời.

1. Lá mơ tam-thề già nhỏ đúc với trứng gà, ăn thơm ngon, lại trị được bệnh kiết-ly lúc mới phát.

Bảy-mươi-tám tuổi trời chua xót,
 Lúc lâm-chung thắng-thốt không ai ;
 Rẻ, dẫu, thăm-thăm phương trời,
 Gái, trai, nội, ngoại, nào ai bên màn ?

Thôi, Cha ơi, giang-san nghiêng-ngửa,
 Buổi loạn - ly than - thở thêm buồn !
 Từ đây mặc cảnh nước non,
 Chèo lan, Cha nhẹ cánh buồm chơi mây.
 Riêng con, khoảng tháng ngày ngo-ngẩn,
 Lòng nhớ Cha, vợ - vẫn, vẫn - vợ ;
 Âm-thầm mong phút chẳng ngờ,
 Bèn kia thế-giới Cha chờ đợi con !

Đời suông tẻ lòng con cũng chán,
 Cảnh cô - đơn vô - hạn thê - lương !
 Lại nghèo nữa, mới dở-dang,
 Một nhìn thấu hết viêm-lương tình đời !
 Cha thương con những lời than-thở,
 Còn nhớ đêm ngồi ở đầu hiên ;
 Giờ đây, dưới bóng bèn thềm,
 Ưa bao nhiêu lệ, giữa đêm thu tàn.

Song-Khê vẫn quan-san cách trở ¹,
 Biết còn không? biết ở phương nao? ²
 Mấy năm xa vắng âm - hao,
 Gặp Cha, còn giấc chiêm bao họa là!

Còn nhớ Cha năm qua càng nhớ,
 Tủ sách xưa, lần giở lại buồn!
 Không Cha, sách cũng vô - hồn,
 Mặc dầu phơi - phồng, đâu còn duyên xưa!
 Chủ - nhân - ông phơ - phơ râu tóc,
 Dưới đèn khuya, say đọc Cổ - văn;
 Một đi về cõi xa - xăm,
 Non Bồng nước Nhục âm - thâm bút nghiên.

Còn phảng-phất bên đèn dưới trướng,
 Những đêm thanh sung-sướng hầu Cha:
 Quây - quần đông đủ một nhà,
 Các con châu chực mong Cha cất lời.

1. Song-khê em gái đồng-bào với T.P., tác-giả bài *Rau sắng chùa Hương* gửi cho Tấn-Đà xưa, ký biệt hiệu Đỗ Tang-nữ.
2. Từ năm tác-chiến, cha con, chị em, mất liên-lạc. Nghĩ đến nhau, mất hay còn, cũng không biết nữa.

Nghe Liêu-trai, quên đời, say truyện,
 Cảm tình ma, lưu - luyến mơ tiên ;
 Giọng Cha đầm - ấm có duyên,
 Văn hay, tích lạ, càng thêm đậm - đà.
 Câu nghĩa-lý thiết-tha giảng-giải,
 Đoạn thể-tình phải trái khuyên-răn ;
 Có đêm cao hứng bình-văn,
 Câu thơ cảm-khái, giọng ngâm tiêu - hồn !
 Bao kỷ-niệm lòng con cảm nhớ,
 Anh-hồn Cha nay ở phương nao ?
 Ngất trời khói lửa binh đao.
 Bề dâu một cuộc biết bao đau lòng !

Con nhớ Cha, bên song ngồi ngẩn,
 Nhìn trăng tà, bóng lẩn về tây ;
 Cha ơi ! Há một đêm nay,
 Mất Cha, muôn kiếp chưa khuây hận lòng !

Thăng-long, một đêm thu tàn.

31 - 10 - 1949

HAI CẢNH BUỒN

NGÀY xanh một tấm lòng son,
Khóc duyên dang-dở thu còn lệ thu,
 Hoa râm trắng điểm mái đầu,
Nhà tan nước loạn, dạ sầu mệnh - mang !

S A U C Ō N
M U A G I Ó

Vũ sơ tình hề, phong khởi sầu

BA sinh lữ - dử mỗi duyên đầu,
Chiếc bách lênh - đênh nước thấm sâu.
Yên tri sang ngang gây lại phúc ;
Đau lòng dẫn bước vương thêm sầu.
Má hồng phận mỏng cay son phấn ;
Nước loạn canh tàn khóc bể dâu.
Mưa Gió Sông Tương thơ đắm lệ,
Đoạn - trường ai cảm khách qua cầu ?

TƯƠNG - PHỐ tự bạt.

M Ụ C - L Ụ C

Trước cơn mưa gió	XI
Tựa	XV — XXII

NHỮNG NGÀY XA NHAU

1.— Tình Quê	29
2.— Chia phối	30
3.— Khúc tương-tư	31
4.— Đường Lạng-sơn	32
5.— Ước chi	33
6.— Anh hẹn	34
7.— Hầy yêu hoa	35
8.— Xuân lạnh	36
9.— Mấy độ sen tàn	37
10.— Vãn-vơ	37
11.— Đông buồn	38
12.— Mất mẹ	39
13.— Trường an	40
14.— Mong thư	41
15.— Mẹ đi	41
16.— Nụ cười dưới trăng	42

NHỮNG NGÀY MẤT NHAU

17.—	Tự tình		47 — 53
18.—	Ngoảnh lại trời Nam		54
19.—	Ngày giỗ nhớ		55
20.—	Song trăng		56
21.—	Xuân thừa		57
22.—	Từ đây		57
23.—	Em còn nhớ		58
24.—	Đoạn trở		59
25.—	Một sớm anh đi		60
26.—	Sương giá lòng em		60
27.—	Con anh		61
28.—	Bâng-khuâng		62
29.—	Xuân buồn		62
30.—	Nét chữ		63
31.—	Nhìn ảnh		64
32.—	Thu về		65
33.—	Mất ngủ		66
34.—	Em buồn		66
35.—	Trang sách cũ		67
36.—	Mộng đêm qua		68

ĐÃ MẤT NHAU RỒI LẠI MẤT NHAU

37.—	Bước chân ra		79
38.—	Hy-sinh		80
39.—	Giở tập thư xưa		80

40.—	Tái-tiểu sầu ngâm	. . .	81 — 83
41.—	Ôm cầm	. . .	84 — 85
42.—	Gió Nam với Giọt lệ thu	. . .	86
43.—	Trở lại Thần-kinh	. . .	87
44.—	Bến cũ	. . .	88 — 89
45.—	Cảm tình Bác	. . .	90
46.—	Chuyến đồ sau	. . .	91
47.—	Khúc thu-hận	. . .	92 — 94
48.—	Tim em	. . .	95 — 96
49.—	Thăm hỏi	. . .	97 — 98
50.—	Lời khẩn canh khuya	. . .	99
51.—	Tạ lòng	. . .	99
52.—	Nghèo	. . .	100
53.—	Tiệc	. . .	101
54.—	Thầy Mẹ cùng về	. . .	101
55.—	Tang Thầy Mẹ	. . .	102
56.—	Trống trải	. . .	102
57.—	Bình Hương lỗi nguyện	. . .	103
58.—	Linh thiêng	. . .	104
59.—	Tặng Thái-văn-Phan	. . .	105
60.—	Hoàng-hôn	. . .	106
61.—	Thu tâm-sự	. . .	106 — 107
62.—	Âm-thầm	. . .	108 — 112
63.—	Hai cảnh buồn	. . .	113
	Sau cơn mưa gió	. . .	115
	Mục lục	. . .	117 — 119

GIỌT LỆ THU

NAY MAI TÁI - BẢN THEO LOẠI ĐẶC - ẨM
TƯƠNG - GIANG NHẤT. PHẨM
CỦA NHÀ XUẤT - BẢN BỐN - PHƯƠNG

GIỌT LỆ THU

SẼ IN CHUNG VỚI HẰNG MẤY TRĂM LỜI
THƯỜNG-THỨC PHẨM-BÌNH, TRONG HƠN BA
MƯƠI NĂM, NÓI LÊN BỞI TRUYỀN-CẢM TỪ
ÁNG VĂN-CHƯƠNG ĐỘC SÁNG CỦA MỘT TÀI-
NỮ TRÊN THI - ĐÀN NƯỚC VIỆT, ĐỀ
ĐƯỢC CÙNG HÒA CHUNG VỚI NGƯỜI PHONG-
NHÃ QUẢ - PHỤ BẾN SÔNG TƯƠNG MỘT

DÒNG THU NƯỚC MẮT

K. D. số 766/XB
ngày 2.5.1960

Giá bán :
80 đồng